

ных (православные, униаты, католики, мусульмане); региональных (Галиция, Поднепровье, Донбасс, Слобожанщина, Крым), связь и взаимодействие которых при сохранении самобытного вклада составили основу отражавшей их государственности.

Государственность формировалась при активном взаимодействии и борьбе народа и элиты, трудящихся слоев и привилегированных групп. Борьба гетерогенного общества и стремящегося к гомогенности государства была стержнем эволюции государственно-правовых и политических институтов, существовавших на нашей земле. Здесь постепенно переплелись национальные и космополитические, светские и церковные традиции управления.

Путешествуя по историко-правовой реальности этих многочисленных государств, сменяющих друг друга во времени и пространстве мы можем наткнуться на дебри фактов, нагромождения событий, а равно и на пустыни непознанного. При попытках воссоздания целостной картины мы сталкиваемся с большими трудностями. Какие компоненты (события и процессы) историко-правовой реальности более значимы, а какие значимы менее? Можем ли мы игнорировать особенности и приоритеты государственно-правового развития в контексте той или иной эпохи? Насколько полным будет наше описание историко-правовой реальности Скифского царства и Хазарского каганата; Киевской Руси и Крымского ханства, или даже государств, не столь далеких от нас во времени?

Воссоздание целостной картины историко-правовой реальности каждого отдельного государства, не говоря уже о историко-правовой реальности всех государственных образований, существующих здесь в течение трех тысячелетий довольно трудная задача...

Стаття надійшла до редакції 08.07.2010 р.

УДК 340.116.3

О.В. Лавріненко

**ГАЛУЗЕВІ ПРИНЦИПИ ПРАВА:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ АНАЛІЗ
СИСТЕМИ ЇХНІХ ОЗНАК**

У статті здійснено міждисциплінарний теоретичний аналіз наявної наукової доктрини щодо характеристики системи ознак (критеріїв) галузевих принципів права. З урахуванням системи вказаних критеріїв автором обґрунтовується висновок про існування в трудовому праві України п'яти основних – галузевих за статусом принципів.

Ключові слова: *критерії, ознаки, галузеві принципи, трудове право України.*

В статті здійснено міждисциплінарний теоретичний аналіз існуючої наукової доктрини стосовно характеристики системи знаків (критеріїв) галузевих принципів права. З урахуванням системи вказаних критеріїв автором обґрунтовується висновок про існування в трудовому праві України п'яти основних – галузевих по статусу принципів.

Ключеві слова: *критерії, ознаки, галузеві принципи, трудове право України.*

In article the interdisciplinary theoretical analysis of the available scientific doctrine concerning the characteristic of system of signs (criteria) of branch principles of the right is carried out. Taking into account system of the specified criteria the author proves a conclusion about existence in the labour right of Ukraine of five cores – branch principles under the status.

Key words: *criteria, signs, branch principles, the labour right of Ukraine.*

В юридичній науці науковцями вживались непоодинокі спроби обґрунтувати конкретні критерії віднесення тих чи інших "керівних ідей" до рангу таких, що мають засадничий (принциповий) характер, у тому числі галузевих принципів. Скажімо, за твердженням О.В. Кузьменка, "...при визначенні галузевих принципів необхідно враховувати цілу низку факторів, без яких неможливо визначити їх систему. По-перше... галузевий принцип є одним з об'єктивних показників, що дає можливість виділити галузь у правовій системі... По-друге, галузевий принцип повинен володіти можливістю взаємодіяти у своїй системі з відповідними принципами, які стоять в одній галузевій площині. По-третє, галузевий принцип повинен володіти можливістю взаємодіяти у своїй системі з відповідними принципами вищого та нижчого порядків. По-четверте, кожному галузевому принципу відведена своя вагова роль у характеристиці галузі права, а також у цілій системі права. По-п'яте, галузевий принцип відображає ті риси права, які мають найбільше суспільне, політичне та юридичне значення в конкретних історичних обставинах і в зв'язку із завданнями, які ставляться державою та суспільством. Перелічені фактори характерні для... принципів, що підтверджує їхню системність"¹. Натомість А.М. Чвалюк наголошує, що "...слід з'ясувати загальні засади такого феномена, як правовий принцип... Відомо, що *принципи відображають й обумовлюють модель організації відносин* у тій або іншій сфері державного регулювання (якщо внутрішні закономірності суспільних відносин і правового регулювання є адекватними)... *Принципи обумовлюють установа*

¹ Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: монографія / О.В. Кузьменко. - К.: Атіка, 2005. - С. 147.

законом специфіку статусу суб'єктів різних галузей"¹. У літературі існує й позиція, згідно з якою "не всі принципи, закріплені в нормах закону або кодексу, безпосередньо характеризують предмет правового регулювання... галузі, а отже, і не можуть претендувати на роль принципів права. Для характеристики останніх... пропонується використовувати в законодавстві категорію "основні засади"... "Правові принципи" є "основою правових явищ і процесів", вони виконують роль юридичних закономірностей та є науково обґрунтованою формою відбиття об'єктивних законів у суспільстві"². Ю.А. Тихоміров називає "принципи права" свого роду "ціннісним орієнтиром" для правотворчості й правозастосування в цій сфері; вони, твердить дослідник, закріплюються в законі, іншому акті та набувають суворого нормативно-орієнтувального й системотвірного змісту для всіх норм того або іншого акта, інституту й підгалузі³. Зважаючи на таке розмаїття підходів, убачаємо за нагальне (предмет дослідження) здійснити огляд наявної наукової доктрини та, на основі системного аналізу, запропонувати власне бачення щодо змісту та системи критеріїв (ознак) віднесення віднесення тих чи інших ідей до рангу правових, у тому числі галузевих, принципів.

До "найбільш характерних ознак" принципів права, за думкою Т.З. Гарасимів, слід віднести такі, як: 1) об'єктивна зумовленість, історичний та ідеологічний характер; 2) вища імперативність, універсальність, загальна значимість; 3) регулятивний характер; 4) однопорядковість із сутністю права, основу якого складають; 5) взаємозв'язок та єдність щодо норм права⁴. "Принципи права, - зазначає Н.М. Бакаєнова, - об'єктивно присущі праву отправные начала, непререкаемые требования (позитивные обязывания), которые предъявляются к участникам общественных отношений в целях гармоничного сочетания индивидуальных, групповых и общественных интересов. Отметим такие признаки принципов права, как объективно существующие отправные начала (1), непререкаемые требования (позитивное обязывание) (2), стремление к гармоничному сочетанию индивидуальных и общественных интересов (3)"⁵. На думку О.Ф. Скакун, "принципи права характеризуються тем, що: а) растворяются во множестве норм, пронизывают всю правовую материю,

¹ Чвалюк А.М. Характеристика принципів бюджетної системи України / А.М. Чвалюк // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. - 2006. - № 3. - С. 258.

² Там само. - С. 259.

³ Тихоміров Ю.А. Введение в российское право / Ю.А. Тихоміров, Э.В. Талапина. - М.: БЕК, 2003. - С. 112.

⁴ Гарасимів Т.З. Принципи права соціального забезпечення України: монографія / Т.З. Гарасимів. - Дрогобич: Відродження, 2002. - С. 14-15.

⁵ Бакаєнова Н.М. Етичні принципи адвокатури в Україні: монографія / Н.М. Бакаєнова. - Одеса: Юрид. літ., 2005. - С. 40-41.

виводяться из нее; б) являются стержнем всей системы права, придают праву логичность, последовательность, сбалансированность; в) обладают высшим уровнем абстрагированности от регулируемых отношений, освобождены от конкретики и частных; г) выступают в качестве общего масштаба поведения, не указывая прав и обязанностей; д) являются позитивным обыванием и в качестве такового приобретают качества особого уровня права, стоящего над уровнем норм, определяют их ценностную ориентацию (направленность); е) не имеют способов регулирования, их ведущим элементом является долженствование, которое непосредственно отражает существующую в конкретном обществе систему ценностей и обосновывается ею; ж) выступают отправным началом при решении конкретных юридических дел, особенно при применении аналогии закона в случае наличия пробелов в законодательстве¹.

Б.С. Сташків стосовно системи ознак принципів права зазначає так: "У теорії права під принципами права найчастіше розуміють: нормативні узагальнення найбільш високого рівня, стисле, концентроване вираження змісту права, своєрідний згусток правової матерії; загальнообов'язкові вихідні нормативно-юридичні положення, для яких характерні універсальність, загальна значимість, вища імперативність, що визначають зміст правового регулювання і виступають критерієм правомірності поведінки і діяльності учасників відносин, які регулюються правом; основні вихідні начала, положення, ідеї, що виражають суть права як специфічного соціального регулятора; основні керівні ідеї (начала), які пронизують право, характеризують його зміст... До характерних ознак принципів права належать такі: 1) є загальними (керівними, спрямовувачими, основними, головними, ключовими, наскрізними, відправними, вихідними) ідеями (положеннями, началами) про справедливе регулювання суспільних відносин правовими засобами; 2) відображають закономірності суспільного розвитку на певному етапі, а також права, його природу і соціальне призначення; 3) реалізуються, як правило, шляхом закріплення їх у нормах права; 4) визначають характерні риси не тільки чинного, а й майбутнього права; 5) виступають критерієм правової оцінки поведінки посадових осіб і громадян; 6) окреслюють нормотворчу, правозастосовну і правохоронну діяльність суб'єктів права; 7) виникають і відмирають еволюційним шляхом"². Далі Б.С. Сташків, стосовно ознак галузевих (правових) принципів, зазначає так: "Ознаки, що притаманні загальним принципам права, властиві і принципам права соціального забезпечення, його

¹ Скаун О.Ф. Теория государства и права / О.Ф. Скаун. - Харьков: Консум: Ун-т внутр. дел. 2000. - С. 240-241.

² Сташків В.І. Теорія права соціального забезпечення / В.І. Сташків. - К.: Знання. 2005. - С. 116-117.

підгалузям та правовим інститутам. До ознак принципів права соціального забезпечення можна також віднести: 1) взаємозв'язок та взаємозумовленість принципів права соціального забезпечення із принципами соціального забезпечення; 2) принципи права соціального забезпечення ґрунтуються на таких загальнолюдських цінностях та ідеалах, як добро, чуйність, гуманізм, справедливість; 3) основою для формування основних положень права соціального забезпечення служать соціальні ризики; 4) залежність розвитку галузевих принципів від стану національної економіки¹.

На думку співавторів підручника "Управління в митній службі", ураховуючи спрямованість і роль принципів в управлінській практиці, вони мають відповідати низці вимог, а саме: "1) точно відображати об'єктивні передумови: зв'язки і залежності різних елементів в управлінських відносинах; 2) відображати дії, необхідні для створення умов настання певної події, потрібної для досягнення мети управління; 3) мати зручні для практичного застосування форми вираження. Безумовно, принципи мають бути сформульовані у вигляді керівних правил, норм поведінки, закріплені в наукових концепціях, щоб ними могли користуватися на практиці суб'єкти управління. Зміст принципів мусить відображати якісні й суттєві управлінські зв'язки в системі. При цьому між конкретним змістом і формою вираження цих управлінських начал існує такий зв'язок, що жоден аспект не може бути заздалегідь виділений як пріоритетний. Такі характеристики мають розглядатись тільки одночасно й у єдності. Ігнорування однієї із цих складових, спроба виділити головне, значуще в їх змісті призводить до втрати методологічного значення і ролі основних управлінських начал"². М. Кучерявенко стверджує, що за саме результатами правового закріплення принципи забувають загального значення, виступають певною мірою орієнтиром при становленні та розвитку права. Особливо велике загальнометодичне значення принципів при формуванні практики в сфері застосування права³. Російські вчені М.В. Лушнікова і А.М. Лушніков своєю чергою наголошують: "При обосновании классификации принципов... трудового права мы предлагаем исходить из таких критериев, как государственная нормативность, системность, предметная определенность и целенаправленность принципов права. Система принципов трудового права (именно система, а не просто совокупность) представляет собой некую целост-

¹ Там само. - С. 120-121.

² Управління в митній службі / за заг. ред. Ю.Д. Кунева. - К.: Центр навч. літ-ри. 2006. - С. 52.

³ Кучерявенко Н.П. Курс налогового права: в 6 т. - Т. 3 Учение о налоге / Н.П. Кучерявенко. - Харьков, 2005. - С. 41.

ность, единство, если хотите, одухотворенность права. Подвижки внутри этой системы возможны. Например, войны и экономические кризисы диктуют иное взаимодействие сфер предлагаемых принципов, но их единство сохраняется. Они должны пронизывать всю правовую ткань отрасли (в отличие от принципов отдельных институтов отрасли права). Таким образом, система отраслевых принципов позволяет определить пределы действия, самостоятельности и независимости отраслей и создать динамичную систему их взаимодействия в меняющемся правовом пространстве как отражение реальных социально-экономических и политических процессов в обществе¹.

На наш погляд, наявне в юриспруденції розмаїття характеристик (ознак), а в нашому випадку – насамперед критеріїв віднесення тих або інших керівних положень до системи галузевих принципів є природним, позаяк "соціальну сутність та правову спрямованість галузі права визначають принципи, які є узагальненою правовою категорією"². Разом із тим, вважаємо, що під час характеристики ознак (критеріїв) галузевих принципів трудового права методологічно слід виходити з того, що їхня система має розглядатися одночасно й у змістовно-логічній єдності, а до числа останніх відносяться насамперед такі, як: системний і неперушний (генетичний) зв'язок із витокami (ідеями) загальносоціального права та загальноправовими й міжгалузевими принципами; спрямовуючий, а тому універсальний (наскрізний) характер таких положень у сферах як нормотворчої, так і правозастосовної та правоохоронної діяльності суб'єктів трудового права; предметна (йдеться про предмет галузі трудового права) визначеність (детермінованість) і спрямованість таких керівних положень; *нормативна-правова об'єктивація* (безпосереднє закріплення, системне втілення) таких керівних положень³.

На окрему увагу заслуговує остання, з указаних вище, ознак галузевих принципів. Зокрема Б.І. Пугінський відносить норми, що визначають принципи тих чи інших галузей права, до так званих "нетипових норм права", ці "норми про норми", за його думкою, уже не містять правил поведінки⁴. Схожий підхід обігрунтується й у сучасній теорії трудового

¹ Лушнікова М.В. Очерки теории трудового права / М.В. Лушнікова, А.М. Лушніков. – СПб.: Изд-во Р. Асланова "Юридический центр Пресс", 2006. – С. 418.

² Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: монографія / О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2005. – С. 137-138.

³ Лавріненко О.В. Система критеріїв визначення галузевих (основних) принципів трудового права України / О.В. Лавріненко, П.Д. Проскуржков // *Efektivní nástroje moderních věd – 2008: mat-ly IV mezinárod. vedeck-prakt. konf. (Praha, 03-15 května 2008 r.)*. – Praha: Education and Science, 2008. – D. 8. – S. 18-19.

⁴ Пугінський Б.І. О нормі права / Б.І. Пугінський // *Вестник Московского университета. Серия 11: право*. – 1999. – № 5. – С. 23.

права. Так, М.В. Лушнікова й А.М. Лушніков зазначають, що "...наряду с традиционными приемами изложения норм права применяются нетипичные нормативные предписания (нормативные обобщение). К таким можно отнести: нормы-декларации (цели), нормы-принципы, нормы-дефиниции... Следует подчеркнуть органическую связь юридических конструкций и дефиниций... При изложении нормативных дефиниций законодатель использует весь арсенал приемов: описательный (казуистичный), перечневый и родовидовой. Появление толкования терминов через родовидовые отличия отмечается лишь с возникновением юриспруденции как науки... Между тем, большинство норм-дефиниций определяется через перечисление правовых явлений, охватываемых этим понятием. Этот перечень может быть как исчерпывающим..., так и примерным..."¹. За думкою інших російських учених – В.С. Бердичевського, Д.Р. Акопова й Г.В. Сулейманової, "...правовые принципы следует отличать от правосознания, которое выражает оценочное суждение людей об общеобязательных правилах поведения. Правовые принципы содержат идеи, либо уже закрепленные в законодательстве, либо в виде отдельных общих положений (норм-принципов). Они закрепляются в Конституции, декларациях, законах или в скрытом виде отражены в содержании многих конкретных норм... Устанавливая общее правило поведения на основе руководящей идеи, правовой принцип не содержит основных элементов правовой нормы (гипотезы, диспозиции, санкции). С его помощью нельзя урегулировать конкретное отношение между человеком и организацией... В необходимых случаях они восполняют пробелы в законодательном регулировании отдельных сторон общественных отношений, не урегулированных правом"². Утім, у сучасній науці наголошується й те, що "проблемним є питання форми закріплення в нормативному акті відповідних принципів... Перерахування принципів... права... в окремій статті (статтях) кодифікованих актів характерне для пострадянських держав, у чому можна переконатися, вивчивши... законодавство Республіки Білорусь, Казахстану, Киргизстану, Російської Федерації тощо... У... законах розвинених країн Європи систематизувати такі принципи можна, насамперед виходячи з контексту загальних частин цих актів, де вони викладені більш або менш завуальовано, однак більшість авторів радянського періоду віддавала перевагу варіанту їх прямого викладення, що... є ознакою пострадянських ("євразійських") правових систем"³. Між тим, Л.М. Лобойко зазначає, що, попри те, що Конституція України відносить змагальність сторін та свободу в наданні ними суду

¹ Лушнікова М.В. Очерки теории трудового права / М.В. Лушнікова, А.М. Лушніков. - Спб.: Изд-во Р. Асламова "Юридический центр Пресс", 2006. - С. 508-509.

² Бердичевский В.С. Трудовое право / В.С. Бердичевский, Д.Р. Акопов, Г.В. Сулейманова. - Ростов-на Дону: Феникс, 2002. - С. 29-30.

³ Чвалок А.М. Характеристика принципів бюджетної системи України / А.М. Чвалок // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. - 2006. - № 3. - С. 261.

своїх доказів до основних принципів судочинства, у тексті КПК України принцип змагальності та диспозитивності з'явився лише в 2001 році, але при цьому, наголошує автор, "законодавець не утруднив себе наведенням у законі легального визначення цього принципу"¹. А.А. Федорченко своєю чергою зауважує, що у тих випадках, коли принципи не усвідомлюються вченими, не закріплюються прямо й безпосередньо чинним законодавством, правові норми виявляються недосконалими, малоефективними й не приводять до очікуваних результатів. У той же час у суспільстві зберігаються стійкі потреби, які не одержують необхідного задоволення, а фактичні відносини складаються всупереч законодавчим установленням, в обхід норм права. У цих умовах суспільство, правова наука і юридична практика змушені вживати заходів щодо вдосконалення таких норм права, поки випадково, методом проб і помилок, або в процесі теоретичного аналізу не буде відкрита їх сутнісна основа й правовий принцип, який її виражає. Лише в системі законодавства, за думкою дослідника, правові принципи мають загальнообов'язкове значення². А.А. Шевченко обстоює "дуалістичний" підхід: спочатку автор стверджує, що "нормативне закріплення принципів процесуальної діяльності надає їм загальнообов'язкового характеру, забезпечуючи таким чином єдиність їх розуміння, суворе дотримання та безумовне виконання, дозволяє усвідомити їх сутність, зміст, призначення та спрямованість, надає можливість проаналізувати їх та запобігти їх суб'єктивному тлумаченню і застосуванню...", але згодом вже зазначає: "Правомірним є такий висновок. Принципи... мають нормативний характер незалежно від форми їх закріплення у внутрішньому законодавстві, у Конституції чи міжнародних документах"³. Дійсно, доктринальні підходи різноманітні⁴.

Гадаємо, що питання про необхідність закріплення в текстах нормативних актів є не стільки "проблемним"⁵, стільки остаточно не вирішеним із боку самого законодавця. Застосування "комбінованого підходу" під час "правової структуризації" принципів – це реальність й усталене явище,

¹ Лобойко Л.М. Методи кримінально-процесуального права: монографія / Л.М. Лобойко. – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2006. – С. 135.

² Федорченко А.А. Принципи правової системи: поняття, содержание и форма реализации: монографія / А.А. Федорченко. – М.: БЕК, 2003. – С. 118.

³ Шевченко А.А. Принципи установчого процесу органів внутрішніх справ / А.А. Шевченко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2005. – № 3. – С. 73, 74, 75-76.

⁴ Явич Л.С. Общая теория права / Л.С. Явич. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1976. – С. 152; Лившиц Р.З. Теория права / Р.З. Лившиц. – М.: БЕК, 1994. – С. 195-196; Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні: монографія / Н.Б. Болотіна. – К.: Знання, 2005. – С. 202; Болотіна Н.Б. Трудове право України / Н.Б. Болотіна. – К.: Вікар, 2003. – С. 92-93; Прокопенко В.І. Трудове право України / В.І. Прокопенко. – Харків: Консум, 1998. – С. 39; Миронов В.І. Трудове право Росії / В.І. Миронов. – М.: Управление персоналом, 2005. – С. 88.

⁵ Чвалюк А.М. Характеристика принципів бюджетної системи України / А.М. Чвалюк // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2006. – № 3. – С. 261.

але воно певною мірою ускладнює правозастосовчий процес, передбачає насамперед кваліфікований комплексний (системний) аналіз у процесі застосування конкретних норм права, подолання прогалин у законодавстві. Видається, що встановлення чіткого й вичерпного переліку, принаймні – галузевих за статусом, правових принципів, тим паче, на рівні базового для галузі кодифікованого акту (наприклад, КЗпП України) було б вкрай доцільне й необхідне. Проте, тут слід дослухатися до сентенцій В.В. Пашутіна, який звертає увагу на наявність "елементів об'єктивного та суб'єктивного характеру" у системі правового регулювання загалом¹, а відтак – цілком природної вірогідної недосконалості, часто оціночного характеру процесу правозастосування тощо. Тому відсутність чіткого переліку принципів у законі не може вважатися достатньою підставою для унеможливлення визнання того чи іншого положення, як такого, що має певне засадничче значення у відповідній царині правового регулювання. Слід солідаризуватися, зокрема, з таким висновком-застереженням: "Несмотря на то, что принципы отрасли права являются идеальной субстанцией, они олицетворяют не просто руководящие идеи, а нормативно закреплённые основные начала отрасли права. В теории права выделяют две формы отражения принципов в законодательстве: *текстуальная путем конкретного закрепления в правовых нормах и смысловая, которая выводится из норм*. В первом случае речь идет о нормах-принципах, которые, как правило, обуславливаются предметом регулирования. Во втором случае принципы, выводимые из норм, как правило, обуславливаются методом регулирования. Это не означает, что ученые "выдумывают" новые принципы, анализируя действующее законодательство. Наоборот, объективно сформировавшийся принцип уже закреплён в совокупности правовых норм (смысловое закрепление). Ученые же выявляют этот принцип и пытаются его текстуально сформулировать. В настоящее время в законотворчестве упрочился текстуальный способ закрепления отраслевых принципов в нормах-принципах. Все новые кодексы содержат специальные статьи, посвященные основам соответствующего отраслевого законодательства"².

Отож, відаючи належне підходам різних дослідників та керуючись означеною вище системою критеріальних ознак, на нашу думку, до

¹ Пашутін В.В. 1) Склад правового регулювання суспільних відносин / В.В. Пашутін / Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2006. – № 2. – С. 10-11; 2) Об'єктивне та суб'єктивне у правовому регулюванні суспільних відносин / В.В. Пашутін // Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС ім. 10-річчя незалежності України. – 2006. – № 1. – С. 60-66; 3) Поняття правового регулювання та правового впливу: проблеми розмежування / В.В. Пашутін // Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС ім. 10-річчя незалежності України. – 2004. – № 4. – С. 19-28.

² Лушнікова М.В. Очерки теории трудового права / М.В. Лушнікова, А.М. Лушніков. – Спб.: Изд-во Р. Асланова "Юридический центр Пресс", 2006. – С. 418.

принципів галузі трудового права, тобто засадничих положень (ідей), які визначають сутність (в тому числі й у сфері правового забезпечення службово-трудових відносин працівників ОВС) і закономірності розвитку трудового права, слід віднести наступні: обмеження сфери правового регулювання відносинами найманої праці; оптимальне поєднання централізованого й локального правового регулювання; соціальне партнерство й договірне встановлення умов праці; оптимальне поєднання єдності та диференціації правового регулювання умов праці; визнання незаконними умов договорів про працю, які погіршують правове становище працівників порівняно з умовами, встановленими в законодавстві. Усі означені галузеві принципи слід безпосередньо закріпити в Загальній частині нового Трудового кодексу України, що спростить правозастосовчу діяльність та певною мірою посприє впорядкуванню наукової доктрини, у тому числі й галузі трудового права¹.

¹ Лаврінченко О.В. 1) Теоретико-правове дослідження чинників розвитку та понятійного апарату вчення про принципи трудового права / О.В. Лаврінченко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. - 2006. - № 3. - С. 279-292; 2) Дефініція поняття "принципи трудового права": теоретико-правовий аналіз / О.В. Лаврінченко, П.Д. Проскуряков // Розвиток наукових досліджень '2006: мат-ли II міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 27-29 листопада 2006 р. - Полтава: ІнтерГрафіка, 2006. - Т. 3. - С. 37-42; 3) Учення про принципи трудового права: детермінанти його еволюції та напрями вдосконалення / О.В. Лаврінченко, П.Д. Проскуряков // Актуальні проблеми та тенденції в сучасній науковій думці на зламі століть: зб. наук. пр. / голов. ред. проф. А.П. Козлов. - К.: МАУП, 2007. - Вип. 2. - С. 33-41; 4) Features of application of the mechanism of social partnership in system of relations, which arise and are realized during service by workers of law-enforcement bodies (IAB) of Ukraine: theoretical aspects / O.V. Lavrinenko // Klicove aspekty vedecke cinnosti - 2008: mat-ly IV mezin. vedecko-prakt. konf., Praha, 15-31 ledna 2008 r. - Praha: Education and Science, 2008. - D. 4. - S. 60-62; 5) Сучасне доктринальне тлумачення змісту поняття "принципи державної служби": онтолого-правові та теоретико-методологічні аспекти / О.В. Лаврінченко // Розвиток наукових досліджень '2007: мат-ли III міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 26-28 листопада 2007 р. - Полтава: ІнтерГрафіка, 2007. - Т. 11. - С. 51-55; 6) Місце, роль і значення принципів загальносоціального та юридичного права в структурі сучасного механізму правового регулювання / О.В. Лаврінченко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. - 2007. - № 3. - С. 29-44; 7) Використання природно-правової доктрини в дослідженні основних засад правового регулювання соціально-трудових відносин: питання теорії та методології / О.В. Лаврінченко // Розвиток наукових досліджень '2007: мат-ли III міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 26-28 листопада 2007 р. - Полтава: ІнтерГрафіка, 2007. - Т. 3. - С. 184-188; 8) Роль і значення основних засад загальносоціального права в системі сучасного юридичного права України: загальнотеоретичні та філософсько-правові аспекти / О.В. Лаврінченко // Актуальні проблеми цивільного права та цивільного процесу: зб. доповідей та тез повідомлень учасників всеукр. наук.-практ. конф., м. Донецьк, 26 жовтня 2007 р. - Донецьк: ДЮІ ЛДПУВ ім. Е.О. Дідоренка, 2007. - С. 45-52; 9) Особливості застосування трудо-правового принципу єдності й диференціації правового регулювання під час комплектування атестованого персоналу ОВС України / О.В. Лаврінченко // Nauka: teoria i praktyka - 2007: mat-ly IV miedz. nauk.-prakt. konf., Przenysl, 16-31 sierpnia 2007 r. - Przenysl: